

Latvijas Republikas Valsts prezidenta kanceleja Prezidenta preses dienests

Pils laukums 3, Rīga-50, LV-1900, tālr. 7092122, fakss 7320404,
prese@president.lv, www.president.lv

Valsts prezidentes kā Goda patroneses runa UNESCO starptautiskā forumā “Nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana un pārmantošana: jaunatne, izglītība un attīstība” atklāšanā

Augsti godātais Verdes kungs,

Augsti godātais Bušenaki kungs,

Ozola kungs,

Dārgie viesi un foruma dalībnieki!

Man prieks Jūs sveikt šeit Rīgā, šajā nozīmīgajā pasākumā, kas norit vienlaikus ar īstu dzīvu nemateriālās kultūras izpausmi, ko Rīga piedzīvo visas šīs nedēļas garumā – mūsu skolēnu dziesmu un deju svētkiem. Kā zinām, Latvijas un mūsu kaimiņu – Lietuvas un Igaunijas - dziesmu svētku tradīcija nu jau divu gadu garumā ir ierakstīta UNESCO nemateriālās kultūras dārgumu sarakstā, taču skolēnu dziesmu un deju svētki ir īpašs šīs tradīcijas paveids, kas pelna atsevišķu uzmanību, un ceru, ka foruma dalībniekiem ir iespēja šajās dienās pārliedzināties, kā dzīvē tas īstenojas un kāda ir šī pārmantojamība, kas ir viens no nemateriālās kultūras izaicinājumiem. Rīgā jūs tagad varat redzēt dzīvu, iemiesotu tradīciju, tādu, kāda tā tiek iedzīvināta un nodota tālāk. Jo protams, tie bērni un jaunieši, kas šodien dzied, dejo un nododas virknei citu interesantu aktivitāšu, ir tie, kas pēc dažiem gadiem dziedās koros, dejos deju grupās, uzstāsies lielajos Dziesmu svētkos. Tāpat no viņu vidus mēs atradīsim seno amatu pratējus, kas būs spējuši iemīlēt kādu tradīciju, kādu senu māku un pietiekami dziļi tai pieķerties, nodot to tālāk, un esmu pārliecināta, ka daži labs no viņiem te atradīs mūža aicinājumu pie tās strādāt un audzināt sev mācekļus, kas spēs to turpināt.

Starpība starp materiālo un nemateriālo kultūru īpaši skaidri man iezīmējās, pagājušā nedēļa esot valsts vizītē Itālijā un Vatikānā. Kur citur Eiropā varam saskatīt tik ļoti garu un senu materiālās kultūras mantojumu ar tik neapzināti plašām mākslas vērtībām un tieši materiālās kultūras izciliem sasniegumiem. Tajā pašā laikā vizītē Vatikānā, kur cilvēks uz katra soļa sastopas ar vizuālās arhitektūras un citu mākslu izciliem piemēriem, man kļuva skaidrs, ka šis materiālais Vatikāna aspekts jau nav visa katoļu baznīca, tas nav viss katoļu baznīcas mantojums, tas nav pat pāvestības kā institūcijas galvenais aspekts. Katoļu baznīca kā nekā ir garīgs jēdziens, tā ir ticība, tā ir pārliecība, tā ir tradīciju kopums, kas veido cilvēkam garu visā viņa dzīvē un piedod dzīvei jēgu. Pārējais ir tikai ietvars, tas ir kā gliemežnīca, kur īstā pērle nav materiāla, un ja vien šī pērle nav garīga, tad tradīcijai kaut kas pazūd, un tā nevarēs ilgāk pastāvēt.

Tādēļ šī atšķirība starp materiālo un nemateriālo, vienmēr mums tas jāpatur prātā, ir nemitīga mijiedarbe. Gars izpaužas caur miesu un rada taustāmas, redzamas manifestācijas, bet šīs manifestācijas atstāj iespaidu, tām ir sava loma un sava jēga tikai par cik tās cilvēkos, izraisa pārdomas, izjūtas, garīgu pārdzīvojumu, pārliecību. No garīgā pārdzīvojuma mijiedarbe turpinās pa spirāli tālāk, un tā, savukārt, rada kaut ko, kas ir redzams, taustāms, sadzirdams, materiāls. Tā ir šī spēle starp materiālo un garīgo, par kuru, man šķiet, arī jūsu debatēs jums būs jārunā un jādomā, jo nemateriālās kultūras saglabāšana jau nevar notikt tikai nemateriālā veidā. Lai mēs to saglabātu, mums jādomā par to, kā tā tālāk izpaudīsies, kā to nodot tālāk, un modernajā pasaulē tas visbiežāk notiks

nevis nemateriālā veidā – no mutes mutē, no rokas rokā, no kustības kustībā, redzot, līdzī darot, pakaļ darot, bet arī filmējot atrasto, publicējot, liekot internetā, izmantojot visas iespējamās modernās tehnoloģijas, lai nāktu šim procesam palīgā.

Te šī modernās tehnoloģijas mums paver tiešām dažādas iespējas, lai katra tauta ne tikvien varētu savu nemateriālo kultūru saglabāt, un cilvēcei, ne tikvien viņiem svarīgas, vērtības neaizietu bojā, bet arī, kā tās tiek saglabātas nākošajām audzēm, visam cilvēces mantojumam. Lai arī citi var to redzēt, lai varam ar citiem arī dalīties. Nav jābūt tikai dzimušam un uzaugušam vienā vietā, lai kaut ko mācētu darīt un to baudītu. Mēs varam dalīties tajā, ko esam sasnieguši, un man šķiet, ka tādā veidā pasaule kļūst bagātāka. Pasaule visu laiku mainās, protams, daudz kas atmirst, daudz kas pārveidojas, daudz kas tiek arī aizmirsts.

Doma, ka visu vajag saglabāt, ir moderna. Vēl diezgan nesen, pat 19.gadsimtā, tā bija dziļa kontrversija – vai drupas ir jāzaglabā vai jāizmanto marmors, ķieģeļi, lai celtu kaut ko jaunu, modernu un skaistu. Šeit pat Rīgā vēl 1930-tajos gados valsts gribēja parādīt, cik tā ir dižena un moderna, un tika nojauktas vairākas vēsturiski vērtīgas Vecrīgas ieliņas, paplašināts Doma laukums un uzceltas modernas ministrijas. Toreiz tas šķita pareizi. Šī doma, protams, būs aktuāla arī nākotnē, un tas ir nopietns jautājums. Ja mēs padomājam, ka visā plašā pasaulē taču nemitīgi viss atjaunojas, dzimst jaunas paaudzes, nāk jauni ģeniji ar savām unikālām idejām, inovācijām, tas viss uzkrājas. Jājautā – cik tālu ar laiku mēs būsīm nonākuši, cik tālu mēs varam iet, ko varam sagaidīt? Cik daudz viens latviešu bērns pēc 1000 gadiem, pieņemot, ka būs tādi latvieši pēc 1000 gadiem, no visa, kas Latvijā ir sakrāts, varēs absorbēt un pieņemt? Cik daudz šodien viens itāļu bērns tiešām spēj zināt un apgūt zināšanas gan par tiem 12 cēzariem, par kuriem Svetonijs ir aprakstījis, jeb par tiem 28, ko Augusts ir aprakstījis savā grāmatā, utt. Nerunāsim par visiem pāvestiem cauri gadu simtiem un visu citu, kas ir noticis. Vai citās zemēs arī visu to spējīgi esam apzināt? Visus tos gadu tūkstošus, kas Ķīnā ir saglabāti, Dienvidamerikas dažādajās kultūrās un tā joprojām. Taču tas viss pieder pie cilvēces mantojuma, un mums jābūt drošiem, ka tas ir visai pasaulei pieejams.

Kas no tā, kas katras tautas identitātei ir būtiskais, kas viņu esmei ir būtiskākais un svarīgākais, kas viņa sirdij ir dārgākais, ko vēlas nodot tālāk saviem bērniem, - tas katrai paaudzei no jauna ir jāizvērtē un jāpārdomā, un jāpieņem lēmums. Iespējams, nākamās paaudzes tad to kritizēs un teiks, ka ir pieļauta kļūda, bet citādi nevar, jo katrai paaudzei jāizlemj, ko no sava mantojuma viņi ir gatavi kopt un saudzēt, un paturēt dzīvu. Kaut kādā līmenī mēs visi saprotam, šī arhivāra loma, šī vēstures atbildīgā loma, kaut kādā veidā modernajai pasaulei ir jāzaglabā. Jo, ja rītdienas paaudzei tas nešķitīs vērtīgs, varbūt parītdienas paaudzei vai vēl vēlāk tas šķitīs. Mēs nevaram uzņemties atbildību iznīcināt kādu kultūras aspektu, tāpat kā nedrīkstētu iznīcināt kādu augu vai dzīvnieku sugu.

Es centos šeit ieskicēt to plašo un būtisko jautājumu loku, ar kuru tādām ekspertu lokam kā jūs ir jāaskaras, un es ar šiem vārdiem gribēju jums atgādināt, ka blakus tīri tehniskām, administratīvām lietām un lēmumiem ir šie mūžības jautājumi, filosofijas jautājumi, kurus nedrīkstam aizmirst. Es priecājos, ka šajā pulkā ir arī filosofi, tas šķiet ārkārtīgi svarīgi.

Pati esmu lielu daļu mūža pavadījusi pētot latviešu mutvārdu dzejas tradīcijas, un man ir atklājusies šajā jomā tāda pasaule, kuras zudums man šķistu neatvietoājams. Tas ir kā iesēsties laika mašīnā un atgriezties atpakaļ citā pasaulē, citā dimensijā, tās ir durvis un logi, kurus citādi jūs nevarētu atvērt. Tā tas ir arī ar jebkuru citu mūsu mutvārdu tradīciju. Novēlu, lai jums šī konference būtu auglīga un interesanta, katram no jums stimulējoša, rosinoša, un galvenokārt, lai jūs atgrieztos mājās savā darba laukā ar atjaunotu prieku un sajūsmu, un pārliecību, ka tas ko jūs darāt, ir ārkārtīgi vērtīgi un svētīgi. Es novēlu jums jaukas dienas šeit Rīgā, un laimīgu atgriešanos jūsu darbā!